

RIKSFÖRENINGEN FÖR SKOLSKÖTERSKOR

KOMPETENSBESKRIVNING AVANCERAD NIVÅ

**Skolsköterska inom elevhälsans
medicinska insats, EMI**

Riksföreningen för skolsköterskor är en ideell förening som bildades 1944. Riksföreningen företräder professionens kunskapsområde med syfte att medverka till hälso- och sjukvårdens utveckling, främja forskning, utbildning och utveckling. Riksföreningen verkar också för att klargöra och belysa gällande normgivning och regelverk som styr den medicinska insatsen inom elevhälsan. Dessutom främjar Riksföreningen samarbeten med andra riksföreningar och nätverk inom Svensk sjuksköterskeförening samt andra relevanta organisationer och myndigheter.

Produktionsfakta

UTGIVARE: Svensk sjuksköterskeförening

GRAFISK FORM: Losita Design AB

ILLUSTRATION: Colourbox

REVIDERAD: 2025

ISBN-NR: 978-91-85060-87-0

FÖRORD

Kompetensbeskrivning för skolsköterskor har utarbetats av Riksföreningen för skolsköterskor i samarbete med Svensk sjuksköterskeförening. Den lanserades 2011, reviderades 2016 och har nu genomgått en ny revidering 2025 för att anpassas till aktuella behov och utvecklingen inom elevhälsans medicinska insats (EMI). Syftet med kompetensbeskrivningen är att tydliggöra skolsköterskans kompetens, profession och yrkesroll inom EMI. Den ska också fungera som ett stöd för vårdgivare och chefer i att säkerställa den kompetens som krävs för att skolsköterskan ska kunna erbjuda alla elever god och säker vård.

Innehållet i kompetensbeskrivningen överensstämmer med de krav som ställs på skolsköterskan och vårdgivaren enligt gällande författningar och lagstiftning. Skolsköterskan tillför omvårdnadskompetens i elevhälsoteamet som inom elevhälsan innebär ett främjande, förebyggande och åtgärdande arbete på individ-, grupp- och organisationsnivå där elevernas hälsa, lärande och utveckling står i fokus.

Säker vård är grunden för all omvårdnad och säkerställs genom de övriga fem kärnkompetenserna: personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling samt informatik. Dessutom ska vårdens kvalitet systematiskt och fortlöpande utvecklas, förbättras och utvärderas.

Med skolsköterska avser vi en specialistsjuksköterska, med inriktning mot distriktssköterska, hälso- och sjukvård för barn och ungdom eller skolsköterska, med anställning hos en skolhuvudman.

Kompetensbeskrivning för skolsköterskor finns tillgänglig på Riksföreningen för skolsköterskors webbplats, www.skolskoterskor.se och på Svensk sjuksköterskeförenings webbplats, www.swenurse.se.

Mia Göransdotter Hammar

Ordförande Riksföreningen för skolsköterskor
Östersund 25 februari 2025

SYFTE

Kompetensbeskrivningens syfte är att tydliggöra skolsköterskans kompetens, profession och yrkesroll inom elevhälsans medicinska insats (EMI).

Kompetensbeskrivningen ska vara ett stöd:

- för att tydliggöra skolsköterskans roll och ansvar inom EMI med fokus på omvårdnad/vård, kärnkompetenser, förebyggande och hälsofrämjande arbete samt medicinsk kompetens
- för vårdgivare och chefer för att säkerställa den kompetens som krävs för att skolsköterskan ska kunna ge alla elever god och säker vård
- för vårdgivare och chefer, exempelvis vid rekrytering, medarbetarsamtal, utvecklingssamtal och lönesamtal
- för lärosäten och studenter vid planering, utformning och genomförande av utbildningen för specialistsjuksköterskor inom EMI.

BAKGRUND

Samhällsutveckling och uppväxtvillkor påverkar hälsan för våra barn och unga. I dag ser vi exempelvis ökande psykisk ohälsa, unga som hamnar i kriminalitet och levnadsvanor som i många fall inte är gynnsamma. Det är stora och komplexa områden som skolsköterskan ska arbeta med i det främjande och förebyggande arbetet inom skolan.

Skolsköterskan arbetar med att stärka eller bibehålla elevernas fysiska, psykiska och sociala välbefinnande så att de kan nå målen för utbildningen. Omvårdnad inom elevhälsa innebär respekt för mänskliga rättigheter och gäller alla oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, funktionsvariation eller ålder. Respekt, rättvisa, empati, lyhördhet, omsorg, medkänsla, tillit och integritet utgör värdeord och ett etiskt förhållningssätt inom omvårdnad och ska genomsyra den medicinska elevhälsan.

KOMPETENSOMRÅDE

I sin yrkesroll ska skolsköterskan arbeta elevcentrerat, patientsäkert och kunskapsbaserat. Skolsköterskan leder omvårdnadsarbetet och bidrar med omvårdnadskompetens i elevhälsoteamet. Vidare ska skolsköterskan delta i skolans systematiska kvalitetsarbete och även leda och genomföra förbättrings- och utvecklingsarbete inom den medicinska elevhälsan. Skolsköterskan besitter kunskap för att ansvara för hälsoundersökningar, vaccinationsverksamhet och övriga förekommande arbetsuppgifter. Skolsköterskan har pedagogisk kompetens både i enskilda möten med elev och vårdnadshavare, hälsoundervisning på gruppnivå och för handledning av studenter i verksamhetsförlagd utbildning samt vid introduktion av nya kollegor.

Arbetet är ofta komplext vilket kräver fördjupad kompetens inom en rad områden rörande barn och unga. Det krävs kompetens både för enskilt arbete och för samarbete i tvärprofessionella elevhälsoteam.

Skolsköterskan arbetar både under hälso- och sjukvårdslagen och skollagen. Det är skollagen som till stora delar styr elevhälsans verksamhet, och anger att arbetet främst ska vara främjande och förebyggande.

Skolsköterska är ingen skyddad yrkesbeteckning. Enligt HSLF-FS 2018:43 om behörighet för sjuksköterskor att förskriva och ordinera läkemedel för vaccination framgår att en sjuksköterska som har genomgått specialistutbildning till distriktssköterska eller specialistutbildning inom hälso- och sjukvård för barn och ungdomar är behörig att ordinera i enlighet med de vaccinationsprogrammen som anges i författningens 9§. Verksamhetschef kan bedöma, och dokumentera sin bedömning, om annan utbildning ses som likvärdig ovan nämnda utbildningar och därmed ge rätt att ordinera vaccin.

KÄRNKOMPETENSER

Skolsköterskan ska utifrån omvårdnad och de sex kärnkompetenserna stödja och främja elevens hälsa. Säker vård utgör grunden för all omvårdnad och säkerställs genom de övriga fem kärnkompetenserna: personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling och informatik.

Skolsköterskan har genom sina fördjupade kunskaper och färdigheter inom omvårdnad, medicin, vetenskaplig grund, pedagogik, hälsa (fysisk, psykisk, social) och ledarskap den kompetens som krävs för att självständigt bedriva främjande och förebyggande arbete, och i vissa fall åtgärdande, för att bidra till att eleven når målen för utbildningen.

Säker vård

Skolsköterskan ska ha kunskap om regelverk och riktlinjer samt att bedriva ett systematiskt patient-säkerhetsarbete i syfte att förebygga att elever utsätts för risk för vårdskada eller drabbas av vårdskada. EMI är inte en högriskverksamhet men vaccinationer, bedömningar av tillväxtkurvor och ryggar, bedömningar vid spontanbesök, dokumentation och informationssäkerhet innebär risker för vårdskador som inte ska underskattas.

Skolsköterskan ska följa vårdgivarens rutiner, delta i utvecklingsarbete, främja elevers och vårdnadshavares delaktighet samt rapportera negativa händelser och identifierade risker.

Skolsköterskan ska kunna:

- arbeta på ett patientsäkert sätt genom att följa författningar, kunskapsstöd samt standardiserade metoder och därmed bidra till att minska förekomsten av vårdskada
- identifiera risker och vara riskmedveten
- förhålla sig till sekretess både enskilt och i samarbete med andra med särskild hänsyn till att medicinsk elevhälsa ses som en egen verksamhetsgren
- göra rätt prioriteringar vid svåra och komplexa situationer

- göra korrekta bedömningar, eller vid behov hänvisa vidare, med hänsyn till anatomi och fysiologi, kontraindikationer och behandlingseffekter
- identifiera, initiera, genomföra och utvärdera hälsofrämjande insatser på individ-, grupp- och organisationsnivå
- tillämpa klinisk praxis på ett patientsäkert sätt
- bidra till hållbar utveckling utifrån etik, miljö, ekonomi, jämlikhet och välfärd
- bemöta elever, vårdnadshavare, skolpersonal och samverkansparter professionellt
- bidra till en god patientsäkerhetskultur på arbetsplatsen, med fokus på vad som har hänt, inte på vem, och hur det kan åtgärdas. Medverka till att föreslå åtgärder som förhindrar att händelsen upprepas.

Personcentrerad vård

Inom EMI används begreppet elevcentrerad vård i stället för personcentrerad vård. Vård och behandling utformas främst utifrån elevens behov. Elevens ålder och mognad avgör hur delaktig eleven själv kan vara i vården samt i vilken grad vårdnadshavarnas medverkan ska beaktas i vårdkontakten.

Skolsköterskan ansvarar för att vård och behandling bedrivs utifrån ett elevcentrerat arbetssätt med respekt för elevens autonomi, integritet och värdighet.

Skolsköterska inom EMI ska kunna:

- ha ett professionellt förhållningssätt
- ansvara för en elevcentrerad vård där elev och/eller vårdnadshavare ses som experter på sin egen upplevelse med hänsyn till den enskildes önskemål, värderingar och behov
- identifiera, stödja och möjliggöra optimal delaktighet för elev och/eller vårdnadshavare i vårdkontakten
- bemöta varje elev och utforma vård och information utifrån elevens personliga förhållanden och hälsolitteracitet
- identifiera, planera och genomföra åtgärder i syfte att främja elevernas fysiska och psykiska hälsa
- bevara elevens integritet och värdighet utifrån etnisk, kulturell och social bakgrund
- främja jämlik hälsa för alla oavsett eleven och vårdnadshavares språkliga förmågor, socioekonomiska faktorer eller andra riskfaktorer

- utifrån elevens unika behov och resurser identifiera, planera, genomföra och kontinuerligt utvärdera vårdprocessen och dess resultat
- samverka med andra professioner inom skolan utifrån elevens önskemål och behov, i dialog med eleven och vårdnadshavaren
- främja medvetna val kring hälsa och levnadsvanor
- stödja, respektera och uppmuntra elevens önskemål och behov samt motivera till hälsosamma livsstilsförändringar.

Samverkan i team

Samverkan i team innebär att överbrygga kompetenser, främja kontinuitet och skapa en öppen kommunikation med ömsesidig respekt. Samverkan i elevhälsoteam är av stor vikt för att tillgodose att eleven erhåller en god och säker vård. Skolsköterskan arbetar ofta ensam i sin profession vilket kräver ett självständigt arbetssätt samtidigt som kompetensen, trots sekretessgränser, ska användas i samverkan med övriga professioner inom skolan.

Skolsköterska inom EMI ska kunna:

- identifiera faktorer som främjar hälsa och förebygger ohälsa samt förmedla dem till teamet
- samverka med andra professioner och över organisationsgränser
- verka för ett interprofessionellt samarbete, kommunikation och dialog inom teamet
- identifiera behov och samverka med andra professioner utanför EMI. Kunna begränsa sig till EMI:s uppdrag men samtidigt stödja kontinuitet, effektivitet och kvalitet för elever som är i behov av insatser från flera vårdgivare
- anpassa sin kommunikation till alla i teamet där eleven med vårdnadshavare ingår
- ha god kunskap om gällande styrdokument och kunna hantera sekretessen mellan olika verksamhetsgrenar på ett sätt som inte hindrar samverkan kring eleven
- uppvisa en stödjande och tillåtande attityd, inspirera andra och komma med idéer.

Evidensbaserad vård

Vård inom EMI ska ges utifrån bästa tillgängliga vetenskap, elevens erfarenheter och förutsättningar i kombination med skolsköterskans professionella kunskap och erfarenheter. Skolsköterskan ska ha stor förståelse för, samt förmåga att leda och bedriva omvårdnadsarbete utifrån bästa tillgängliga evidens inom sitt specialistområde.

Skolsköterska inom EMI ska kunna:

- tillämpa vetenskap och beprövad erfarenhet i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- hålla sig uppdaterad inom forskning och följa kunskapsutveckling inom relevanta områden
- kritiskt granska, värdera, jämföra och relatera till forskning samt använda aktuell forskning och implementera resultaten i verksamheten
- identifiera och rapportera brister i gällande rutiner samt föreslå förbättringar
- reflektera kring verksamhetens resultat och analysera insamlade data, exempelvis från enkäter inför hälsosamtal, och kunna vidta eller förslå evidensbaserade åtgärder
- bedriva utvecklings- och förbättringsarbete inom elevhälsan.

Förbättringskunskap för kvalitetsutveckling

Förbättringskunskap inom EMI innebär att mäta, analysera och redovisa resultat över tid. Statistik och data ger skolsköterskan möjlighet att följa resultatet av omvårdnadsprocessen och ger en grund till förbättringsarbete.

Skolsköterska inom EMI ska kunna:

- samla in, analysera och tillämpa kvalitativa och kvantitativa data för kvalitetsutveckling
- identifiera förbättringsområden inom verksamheten
- delta och bidra i verksamhetens utvecklings- och förbättringsarbete
- medverka till tvärprofessionellt kunskapsutbyte kring kvalitets- och förbättringsarbete
- bidra till en kultur som främjar förbättring och systematisk kvalitetsutveckling av omvårdnaden
- identifiera, utforma och genomföra strategier för undervisning och kunskapsförmedling till elever, vårdnadshavare, skolpersonal, studenter i verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och andra aktörer
- identifiera behov av information och undervisning för att kunna analysera, implementera och utvärdera resultat på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Informatik

Strukturerad information och digital teknik är ett kunskapsområde med syfte att stödja och underlätta kommunikation mellan elever, vårdnadshavare och skolsköterskan. Digitala verktyg är en viktig förutsättning för planering, beslutsfattande och utvärdering av elevhälsans medicinska insats.

Digitala hjälpmedel ska användas för att stödja planering, genomförande och planering av hälsofrämjande insatser och den omvårdnad som ges inom EMI samt för utbildning.

Skolsköterska inom EMI ska kunna:

- hantera journalsystem
- använda olika kommunikationsverktyg, interagera och arbeta stödjande för att kommunicera med alla elever och deras vårdnadshavare
- genomföra säker och strukturerad kommunikations- och informationsöverföring genom elevens hela skoltid, med särskilt fokus på övergångar mellan stadier och skolor
- anpassa information utifrån elevers individuella behov
- inhämta, analysera och tolka hälsodata på gruppnivå
- tillämpa modern teknik, såsom AI, med medvetenhet om dess risker
- implementera ny teknik på ett tryggt och etiskt hållbart sätt.

ARBETSPROCESS OCH ARBETSGRUPP

En mindre arbetsgrupp, utsedd av Riksföreningen för skolsköterskors styrelse, har reviderat kompetensbeskrivningen från 2016. Relevanta lagar, Högskoleförordningen, kursbeskrivningar och andra specialistsjuksköterskors kompetensbeskrivningar har studerats. Genom remissförfarande har Svensk sjuksköterskeförening bidragit med synpunkter till kompetensbeskrivningens slutliga utformning.

Susann Magnusson, specialistsjuksköterska – barn och ungdom.
Verksamhetschef EMI, Uddevalla kommun, vd LedEMI AB.

Åsa Råhlén, specialistsjuksköterska – distriktssköterska.
Fil. Mag. vårdvetenskap. Skolsköterska, Karlskrona kommun.
Styrelseledamot Riksföreningen för skolsköterskor.

Svensk sjuksköterskeförening

**Riksförbundet
för skolsköterskor**
www.skolskoterskor.se
ordforande@skolskoterskor.se

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tel 08-412 24 00
www.swenurse.se